

SOCIALINĖS ANTROPOLOGIJOS IR ETNOLOGIJOS STUDIJOS

LIETUVOS

11(20)

2011

ETNOLOGIJA

LITHUANIAN ETHNOLOGY

STUDIES IN SOCIAL ANTHROPOLOGY AND ETHNOLOGY

LIETUVOS ETNOLOGIJA:

PRAEITIS, DABARTIS IR PERSPEKTYVOS

Sudarytojas ŽILVYTIS ŠAKNYS

LITHUANIAN ETHNOLOGY:

PAST, PRESENT AND FUTURE

Edited by ŽILVYTIS ŠAKNYS

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

LITHUANIAN INSTITUTE OF HISTORY

Leidybą finansuoja
LIETUVOS MOKSLO TARYBA
NACIONALINĖ LITUANISTIKOS PLĖTROS 2009–2015 METŲ PROGRAMA

REDAKCIINĖ KOLEGIJA

Vytis Čiubrinskas (vyriausiasis redaktorius)
Vytauto Didžiojo universitetas

Auksuolė Čepaitienė
Lietuvos istorijos institutas

Jonathan Friedman
*École des Hautes Études en Sciences Sociales
Kalifornijos universitetas, San Diegas*

Orvar Löfgren
Lundo universitetas

Jonas Mardosa
Lietuvos edukologijos universitetas

Žilvytis Šaknys
Lietuvos istorijos institutas

REDAKCIINĖS KOLEGIJOS
SEKRETORĖ

Danguolė Svidinskaitė
Lietuvos istorijos institutas

Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos – etnologijos ir socialinės/kultūrinės antropologijos mokslo žurnalas, nuo 2001 m. leidžiamas vietoj tęstinio monografijų ir studijų leidinio „Lietuvos etnologija“. Jame spausdinami moksliniai straipsniai, konferencijų pranešimai, knygų recenzijos ir apžvalgos, kurių temos pirmiausia apima Lietuvą ir Vidurio/Rytų Europą. Žurnalas siekia pristatyti mokslo aktualijas ir skatinti teorines bei metodines diskusijas. Tekstai skelbiami lietuvių arba anglų kalba.

Redakcijos adresas:
Lietuvos istorijos institutas
Kražių g. 5
LT-01108 Vilnius

Tel.: + 370 5 262 9410
Faks: + 370 5 261 1433
El. paštas: etnolog@istorija.lt
v.ciubrinskas@smf.vdu.lt

Žurnalas registruotas:
European Reference Index for the Humanities (ERIH)
EBSCO Publishing: Academic Search Complete, Humanities International Complete,
SocINDEX with Full Text
Modern Language Association (MLA) International Bibliography

TURINYS / CONTENTS

<i>Pratarmė (Žilvytis Šaknys)</i>	5
<i>Foreword (Žilvytis Šaknys)</i>	7

Straipsniai / Articles

Žilvytis Šaknys

Ieškant idėjų praeityje: etnologijos istorija ir dabartis	9
In Search of Ideas in the Past: the History and the Present State of Ethnology. Summary	28

Ullrich Kockel

Kam reikia Europos etnologijos – ir kokios? Kritiniai svarstymai apie Europos etnologijos prasmę ir tikslą	33
Wherefor a European Ethnology – and Which One? Critical Reflections on the Meaning and Purpose of an European Ethnology. Summary	46

Vytis Čiubrinskas

Etnologija ir sociokultūrinė antropologija Lietuvoje: nuo tautos <i>kultūrą</i> <i>gelbstinčios</i> etnografijos iki kosmopolitinės antropologijos	49
Ethnology and Sociocultural Anthropology in Lithuania: from Salvage Ethnography to Cosmopolitan Anthropology. Summary	64

Auksuolė Čepaitienė

Etnologijos (etnografijos) ištakos ir <i>valstiečio</i> atradimas Lietuvoje XVIII a. pabaigoje – XIX a. pradžioje	69
The Beginnings of Ethnology (Ethnography) and a Discovery of <i>a Peasant</i> in Lithuania of the Late 18th and Early 19th C. Summary	90

Marleen Nõmmela

Becoming an Ethnographer. Becoming a Science. Ferdinand Linnus and Estonian Ethnology in the 1920s	93
Tapimas etnografu ir mokslo formavimosi pradžia. Ferdinandas Linnusas ir Estijos etnologija XX a. 3-iajame dešimtmetyje. Santrauka	107

Waldemar Kuliowski

Etnologija Lenkijoje: institucinė ir mokslo raida nuo 1910 metų iki šiandienos	109
Ethnology in Poland: Institutional and Scientific Development since 1910. Summary	123

Irena Regina Merkienė

Etnologijos institutas sovietmečio Lietuvoje mokslo politikos ir ideologijos kontekste	125
Institute of Ethnology in Soviet Lithuania in the Context of Science Policy and Ideology. Summary	140

John Helsloot

- Stress and Ritual. December Family Traditions in the Netherlands of Today 143
 Stresas ir ritualas. Gruodžio mėnesio šeimos tradicijos šių dienų Nyderlanduose. Santrauka 155

Vita Petrušauskaitė

- Antropologija mieste ar miesto antropologija? Tyrimo lauko mieste konstravimas 159
 Anthropology in the City or Anthropology of the City? Construction of Field-site in Urban Environment. Summary 176

Recenzijos ir apžvalgos / Reviews

- Jonas Mardosa. Rytų Lietuvos ir Vakarų Baltarusijos verbos. Liaudiško pamaldumo raiška XX a. antrojoje pusėje – XXI a. pradžioje (*Irena Regina Merkienė*) 179
 Ullrich Kockel. Re-visioning Europe: Frontiers, Place Identities and Journeys in Debatable Lands (*Neringa Klumbytė*) 182
 Socialinė antropologija, etnografija ir biotechnologija. A. Čepaitienė (sud.) (*Rima Praspaliauskienė*) 183
 Aušra Zabieliene. Folkloro ansambliai dabartinėje Lietuvoje: etnologinis aspektas (*Rimantas Sliužinskas*) 186
 Tradicinė rytų aukštaičių vestuvių muzika. G. Kirdienė (sud.) (*Daiva Račiūnaitė-Vyčiniene*) 189
 Senoji Lietuva. Paroda Lietuvos nacionaliniame muziejuje 2009 09 17– 2009 11 30. O. Fišman, B. Kulnytė, E. Lazauskaitė (sud.) (*Žilvytis Šaknys*) 196
 Martynas Purvinas, Marija Purvinienė. Mažosios Lietuvos kapinės ir antkapiniai paminklai I (*Skaidrė Urbonienė*) 199

Konferencijos / Conferences

- EASA 2010 m. konferencija „Krizė ir vaizduotė“ (*Vilius Ivanauskas*) 203
 Dešimtas SIEF kongresas Lisabonoje (*Skaidrė Urbonienė*) 206
 Žvilgsnis į tarpdalykinę mokslinę konferenciją „Tradicijos ir modernumo dermė, priešprieša, raidos perspektyvos“ (*Aušra Zabieliene*) 208

In Memoriam

- Jonas Balys (*Rita Repšienė*) 209

Aušra Z a b i e l i e n ė. **Folkloro ansambliai dabartinėje Lietuvoje: etnologinis aspektas.** Vilnius: Firidas, 2010. 262 p.: iliustr.

Folkloro ansamblių veikla dabartinėje ir XX a. paskutiniųjų trijų dešimtmečių Lietuvoje – sudėtingas ir daugiaplanis mokslinio tyrimo objektas. Šį fenomeną galima aptarti daugeliu aspektų.

Pirma – tai repertuaras. Tai jų meninės veiklos pagrindas, savyje akumuliuojantis daugialypius tautosakos ir kito etninės kultūros paveldo klodus (liaudies daina, instrumentinė muzika, choreografija, pasakojamoji tautosaka, tradicinė apranga, scenografijos elementai ir kt.). Visa tai turi būti tautosakos rinkėjų užrašyta, dokumentuota, o ansamblio vadovo ar programų režisieriaus atrinkta konkrečiai folkloro kolektyvo programai, išmokta ir perteikta, t. y. atkurta ir savaip interpretuota, neperžengiant subtilių etninės tradicijos gyvavimo ribų. Čia prasideda antrasis folkloro ansamblių veiklos analizės aspektas – individualaus ir kolektyvinio folklorinės medžiagos suvokimo ir perteikimo problema. Kaipgi visa tai gali būti transformuota į veiksmą scenoje? Juk scena – tai netradicinė erdvė, kurios autentiškoje folklorinės medžiagos egzistavimo aplinkoje nebuvo (galimos tik kelios sąlyginės išimtys – pvz., vestuvininkų stalo užsėdimo ar piršlio korimo scenos su aiškiais personažais, atskirais epizodais – Užgavėnių persirengėlių šėlionės ar pan.). Trečiasis aspektas – tradicijų regioninių ypatybių perteikimo plotmė. Tik gerai išmanantis folklorinę medžiagą ansamblio vadovas neleis kolektyvui daryti aktualaus regiono tarmės klaidų, parinks regioninius muzikos instrumentus, regioninius sceninės aprangos komplektus ir t. t. Ketvirtasis

aspektas – senesnių ir naujesnių istorinių laikotarpių folklorinės medžiagos perteikimo suvokimas. Juk tradicija – tai procesas, nuolat kitęs ir dabar tebekintantis priklausomai ne vien nuo geografinių regiono ypatybių, bet ir nuo gyvenamosios konteksto raidos nuo baudžiavos laikų iki pat XX a. socialinių aktualijų. Tiek aspektų, susijusių su repertuaro atrankos ir perteikimo scenoje problemomis.

Toliau – socialiniai folkloro ansamblio narių veiklos niuansai. Taigi, penktasis aspektas tebūnie pačių ansamblio narių motyvacijos dalyvauti ansamblio meninėje veikloje paletė. O ji gali būti labai įvairi – ir siekis čia toliau perteikinti savo tėvų ir senelių gyvenimo išmintį, ir noras scenoje viešai parodyti savo asmeninius muzikinius (ar fizinius) duomenis, ir viltis rasti ansamblio gretose sau draugų ar sukurti šeimą, ir troškimas su kolektyvu vykti į užsienio gastroles, ir daugelis kitų priežasčių. Šeštasis aspektas – auklėjamoji, edukacinė folkloro ansamblių veiklos pusė. Neretas atvejis, kai scenoje galime pamatyti net trijų keturių šeimos kartų atstovus – senelius, tėvus ir vaikus su anūkais. Taip natūraliai iš tėvų vaikams yra perteikiamos tradicinės kultūros apraiškos – ne vien dainos, šokiai, pasakojimai ar instrumentinė muzika, bet ir visi senelių gyvenimo pasaulėžiūros, tradicinių moralės ir elgsenos vertybių grynuoliai. Septintasis aspektas – ansamblių veiklos ilgaamžiškumo fenomenas. Kodėl vieni kolektyvai po penkerių šešerių metų veiklos išyra, o kiti švenčia vis naujus ir naujus savo gyvenimo dešimtmečių jubiliejus? Kaip kaupiama naujų narių priėmimo į kolektyvą patirtis? Aštuntasis aspektas – folkloro ansamblio vadovo asmenybės svarba. Kiek kolektyvas yra linkęs įsiklausyti į jo nuomonę strategiškai formuojant visus vadybinius ir meninius ansamblio veiklos perspektyvos niuansus? Kas gali ir kas negali būti tokio kolektyvo siela ir lyderis?

Ir tik dabar galime kalbėti apie statistinius tyrimo metodus. Devintasis aspektas – statistiniai duomenys, parodantys šių kolektyvų veiklos gyvybingumą atskirose vietovėse ar etniniuose regionuose. Kaip kito kolektyvų skaičiaus statistika atskirais metais? Kaip kito jų dalyvių skaičius, amžius? Kokią įtaką jų veiklai darė dalyvių amžiaus statistika, neišvengiama kartų kaita? Dešimtas aspektas – kolektyvų koncertinės veiklos aktyvumo kreivė – kiekybiniai (parengtų programų ir jų perteikimų scenoje skaičius) ir kokybiniai (pasirodymų geografinė plotmė) rodikliai.

Gal jau gana? Taip, derėtų sustoti, nors folklorinių ansamblių veiklos tyrimo patirtis mums gali pateikti dar mažiausiai tiek pat naujų šių kolektyvų veiklos aptarimo bei vertinimo aspektų. Verta pagirti kolegę Aušrą Zabieliene, kuri bene pirmoji išdrįso nerti į klaidžias šios problematikos gelmes. Ji šia tema prieš kelerius metus VDU sėkmingai apgynė humanitarinių mokslų (etnologija) daktarinę disertaciją, o čia aptariamoje monografijoje savo tyrimų duomenis dar detaliau išanalizavo ir apibendrino. Išdrįso pirmoji, nes ankstesni tokie kitų mokslininkų bandymai kol kas nebuvo sėkmingi. Štai dar praėjusio amžiaus aštuntajame dešimtmetyje, tautinio atgimimo priešaušryje, tuometinė Leningrado valstybinio teatro, muzikos ir kinematografijos instituto (LGITMIK) aspirantė Zita Kelmickaitė bandė išsamiai tirti tuo metu kaip ant mielių dygusių Lietuvos folkloro ansamblių veiklos ypatybes, tačiau šių tyrimų rezultatai dienos šviesos taip ir neišvydo. Kodėl? Ausyse skamba žymaus rusų etnomuzikologo prof. I. J. Zemcovskio žodžiai: „Išsamiai iširti folkloro raidos ir jo perteikimo scenoje aspektus – tai aprepti neaprepiama (*objat neobjatnoje*)“...

Aušra Zabieliene jau savo monografijos pavadinimu liudija, kad folkloro ansamblius dabartinėje Lietuvoje ji aptaria etnologiniu aspektu. Kaip tai suprasti? Ar

visi aukščiau išvardinti ir dar neįvardinti aspektai ir yra visuminis etnologinis aspektas?

Pirmajame monografijos skyriuje rimtą dėmesį autorė skiria folkloro ansamblio narių etnokultūrinio tapatumo analizei. Kita vertus, tyrinédama ansamblio narių kilmės klausimus ji pateikia pluoštą teorinės bendro pobūdžio medžiagos ir detaliau apžvelgia tik trijų folkloro kolektyvų – Veprių (Ukmergės r.) „Geldutės“, Ukmergės m. „Pyniavos“ ir Vilniaus m. „Kadagio“ ansamblių dalyvių kilmės statistinius duomenis. Čia daroma išvada, kad „išnagrinėję ir tarpusavyje palyginę trijų (...) kategorijų – Lietuvos didmiesčių, vidutinių miestų ir mažų miestelių arba kaimų – folkloro ansamblių narių kilmę, galime teigti, kad narių kilmė ir poreikiai kurti, įtvirtinti arba palaikyti etnokultūrinį tapatumą yra glaudžiai susiję“ (p. 47), yra blanki ir nepakankamai informatyvi.

Aptardama tradicijų perimamumo ir perdavimo problematiką autorė remiasi vėlgi iš esmės vieno regiono kolektyvų – „Kupiškėnų vestuvių“ „Kupkėmio“ ir dar vieno kupiškėnų krašto Šimonių etnografinio (vėliau – folkloro) ansamblio – archyvine medžiaga, epizodiškai – dar ir Varėnos r. Dargužių k. folkloro ansamblio dalyvių atsiminimais. Bet čia jau pateikiama ir gerokai išsamesni jos atlikto anketinio tyrimo statistiniai duomenys, objektyviau pagrindžiantys apklaustų 211 Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos, 313 Aukštaitijos, 171 Žemaitijos, 59 Dzūkijos ir 85 Suvalkijos regionų folkloro ansamblių dalyvių pasisakymus (p. 62–63). Išsamia statistine medžiaga pagrįsti ir A. Zabieliénės atlikto folkloro ansamblių narių veiklos motyvacijos tyrimai. Gaila, kad pačių motyvacijų įvairovę ji susistemino pagal labai jau bendro pobūdžio skales – „dainavimas“, „bendravimas“, „laisvalaikis“, „koncertai, kelionės“, „tradicijų tęsimas“ bei „kita“ (p. 67) ir taip nesudarė galimybių gauti

kur kas subtilesnės asmeninio pobūdžio duomenų medžiagos. Beje, šiame poskyryje kažkodėl atsidūrė vėlgį pakankamai reprezentatyvūs folkloro ansamblių dalyvių kilmės vietos, išsilavinimo, ansamblio vadovo nuostatų tyrimai, galėję tapti atskirais monografijos skyriais. Verta dėmesio kitame poskyryje pateikta ansamblių dalyvių amžiaus ir savo veiklos perspektyvų vertinimo tyrimų medžiaga (p. 81–89).

Antroji monografijos dalis yra skirta įvairiapusiams folkloro ansamblių veiklos aspektams aptarti. Štai čia ir yra ta sunkiai aprėpiama problemų visuma, kur ypač svarbu aiškiai nustatyti tyrimų kryptis, sritis, ribas ir motyvuotai visas šias dalis sujungti. Tik taip galima tikėtis objektyvių išvadų, kai net ir patys iškalbingiausi statistiniai duomenys ne visada gali atspindėti objektyvios tiesos panoramą. Autorė čia visų pirma domisi ansamblių koncertinės veiklos aprėptimis – koncertų kiekybine ir kokybine analize. Deja, statistiniai duomenys čia visiškai nepateikiami, apsiribojama įvairių asmenų (folkloro teoretikų ir praktikų) pastabomis, asmeniniais įspūdžiais. Taigi – išsamų ir pagrįstų išvadų čia tikėtis nėra pagrindo. Repertuaro šaltiniai (deja) taip pat aptariami iš esmės tik beletristiniu metodu. Vienintelė diagrama, kurioje apibendrinami 19 vidutinių Lietuvos miestų ir 37 mažųjų miestelių ir kaimų folkloro ansamblių vadovų pateikti šios tematikos anketiniai duomenys, matyt, taip ir liks plačiau neaptarti ir neapibendrinti. Plačiau buvo galima aptarti ir įvairių folkloro kolektyvų dalyvių požiūrį į šiuo metu Lietuvoje atliekamos etninės muzikos tradiciškumą ir inovatyvumą. Iš konteksto galima numanyti, kad tokie tyrimai buvo daromi ir anketinių duomenų taip pat surinkta pakankamai (apklausta 212 Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos folkloro ansamblių narių). Deja, šie duomenys neišskleisti.

Daug dėmesio A. Zabelienė šioje monografijoje skiria folkloro ansamblių sceni-

nės aprangos problematikai. Visa tai aptariama tautinių kostiumų regioninės kilmės, jų raidos, meistrų, pačių ansamblių požiūrio į sceninę dėvėseną aspektais. Pateikiama originali autorės sudaryta sceninės aprangos sistematika, kur mažėjančia tradicijos išsaugojimo tvarka įvardijamos 6 dėvėsenos kategorijos: „etnografiniai tradiciniai drabužiai“, „tautiniai drabužiai“, „archeologinė, istorinė apranga“, „etnizuoti drabužiai“, „kolekcijos su liaudiško stiliaus elementais“ ir „pasaulietiniai drabužiai“ (p. 123). Vertas dėmesio leidinio poskyris, kuriame išsamiai aptariami visuomenės ir folkloro ansamblių tarpusavio santykio klausimai. Čia pateikiami taiklūs pačių ansamblių pastebėjimai, kuriuos papildė ir daugiau ar mažiau tolerantiskų etninei kultūrai neutralių visuomenės atstovų nuomonės.

Trečiojoje monografijos dalyje yra aptariami regioniniai folkloro ansamblių savitumai. Ir keista – kažin kodėl atskiras šios tematikos poskyris, skirtas Klaipėdos krašto folkloro ansambliams ir šio regiono etnokultūrinio paveldo ypatybėms aptarti, yra nukeliavęs į jau aptartos antrosios monografijos dalies pabaigą (?). O čia problemos ypač aktualios – regioniniai etninės kultūros paveldo dalykai (kartu ir jų perteikimas folkloro ansamblių programose) šiuo metu ypač sparčiai niveliuojasi. Aukštaitijos, Žemaitijos, Dzūkijos ar Suvalkijos etninės kultūros regioniniai savitumai yra bent jau aiškiai įvardinti (nors aukštaitiškas sutartines gieda ar skudučius dabar jau pučia vos ne visi Lietuvos folkloro ansambliai), galima suprasti autorės išskirtinį dėmesį sudėtingai ir (deja) iki pat šių dienų net ir sostinės inteligentų bei politikų primirštai specifinei Klaipėdos krašto folkloro ištakų prigimčiai. O juk čia – ne Žemaitija (Palanga, Kretinga – taip, bet Klaipėda ar Šilutė – ne). Istorinis Klaipėdos kraštas – etninės lietuvininkų (šišoniškių) žemės – tai nebe Lietuvos, o Prūsijos

Karalystės (tiksliau – Rytprūsių) teritorija, kuri tik palyginti neseniai, nuo 1923 metų, tapo Lietuvos dalimi. Ne visi ir dabar žino, kad šis kraštas kartu su istorinėmis Karaliaučiaus krašto žemėmis vadintinas Mažosios Lietuvos (arba Prūsų Lietuvos) vardu. Ir tik dabar Klaipėdos mieste gyvena ne mažiau atvykėlių žemaičių, kaip nuo seno ir Palangoje ar Kretingoje. Gerbdami vietines senųjų gyventojų tradicijas, šie taip pat dažnai scenoje dainuoja ir lietuvininkų dainas ar gieda unikalias liuteroniškas jų giesmes.

Į minėtą trečiąją monografijos dalį galėjo būti perkelta ir visa ketvirtoji monografijos dalis, kurioje aptariami Lenkijos, Baltarusijos bei Latvijos lietuvių folkloro ansambliai bei jų veikla. Ši medžiaga yra pakankamai vertinga ir informatyvi.

Reziumuojant derėtų pasakyti, kad autorė šioje monografijoje pateikė daug ir įvairios savo padarytų tyrimų medžiagos. Tai, be abejonės, sveikintina. Kita vertus, ji neišvengė jau minėtų objektyviai slypinčių plačios ir įvairialypės tiriamosios medžiagos problematikos spąstų. Daugelyje vietų ji apsiribojo nevienalyčiais, fragmentiškais tyrimais arba pateikė tik mažą savo

sukauptos medžiagos dalį. Tačiau reikia tikėtis, kad ji šį darbą tęs ir toliau. Juk galėtų būti parengta spaudai ir paskelbta kur kas išsamesnė medžiaga apie atskirų regionų folkloro ansamblių veiklą ar atskirus specifinius šios veiklos bruožus. Ir apibendrinimai tada būtų tikslesni, labiau apčiuopiami, ir praktinė nauda didesnė. Malonu būtų susipažinti su išsamiais tyrimais kad ir tokiais temomis: „Autentiškos folklorinės medžiagos perteikimo scenoje problemos: Aukštaitijos (Žemaitijos, Dzūkijos...) folkloro ansamblių patirtis“, „Regioninio repertuaro sklaida (ir kaita?) Lietuvos folkloro ansamblių programose“, „Folkloro ansamblių programų žanrinės tematikos tyrimai“, „Folkloro ansamblių dalyvių motyvacijos dalyvauti kolektyvo meninėje veikloje aspektai“, „Folkloro ansamblių veiklos edukaciniai aspektai“, „Folkloro ansamblio vadovo asmenybės svarba“ ir t. t.

Tokio autorės (ar viso autorių kolektyvo) darbo ištakomis puikiausiai gali tapti ir ši A. Zabielenės monografija. Sakoma – juk pirmasis blynas šiek tiek ir svilėsiais kvepėti gali. O kvepia pakankamai skaniai. Tad laukime ir kitų...

Rimantas Sliužinskas
Klaipėdos universitetas

Tradicinė rytų aukštaičių vestuvių muzika. Gaila Kirdienė (sud.). Vilnius: Kronta, 2009. 192 p.: iliustr., nat. + 2 CD.

XXI a. pradžioje, ypač sparčiai nykstant daugeliui senųjų tradicijų, neišvengiamai kinta ir vestuvių papročiai. Šiais laikais dviejų jaunų žmonių, pasiryžusių gyventi drauge, sąjunga net nebūtinai įtvirtinama vestuvių apeigomis. Dažnai pasitenkinama banaliais, kartais gana vulgariais

mergvakariais ir bernvakariais, nedideliu pobūviu draugų rate (restorane arba kavinėje) ir povestuvine kelione į užsienį. O kai kurioms jaunavedžių poroms nebereikia ir jokių „įvadinių“ vakarėlių – iškart išvykstama medaus mėnesio į tolimą kelionę. Tiesa, tokios naujai susiformavusios vestuvių tradicijos nebūtinai reiškia, kad jaunavedžiai visiškai nepripažįsta senųjų papročių, tiesiog jiems taip atrodo racionaliau, taupiau ir pan. Galbūt šios naujos tradicijos parodo ir didelį žmonių susveti-